

ضرورت توجه به برکات دنیوی و اخروی معنویت از منظر عرفان ناب اسلامی

در شرایطی که نظام‌های شبه‌عرفانی نوظهور بیشتر بر آثار و نتایج دنیوی معنویت همچون آرامش و امید و ... تکیه می‌کنند، گاه احساس می‌شود که سنت عرفانی ما این گونه معرفی شده است که فقط به آخرت توجه دارد؛ در حالی که عرفان ناب اسلامی هم به دنیا توجه دارد و هم به آخرت.

در شرایطی که نظام‌های شبه‌عرفانی نوظهور بیشتر بر آثار و نتایج دنیوی معنویت همچون آرامش و امید و ... تکیه می‌کنند، گاه احساس می‌شود که سنت عرفانی ما این گونه معرفی شده است که فقط به آخرت توجه دارد؛ در حالی که عرفان ناب اسلامی هم به دنیا توجه دارد و هم به آخرت.

محمد فنایی اشکوری، عضو هیئت علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)، در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، درباره راهکارهای مقابله با عرفان‌های کاذب، با تأکید بر ضرورت بازسازی عرفان اسلامی گفت: باید مبانی و نظام ارزشی عرفانی خود را با توجه مجدد به آموزه‌های عرفانی دین اسلام تنقیح کرده و جهان‌بینی و انسان‌شناسی عرفانی اسلامی را به زبانی قابل فهم به مخاطب امروز عرضه کنیم.

ضرورت انتقال پیام عرفان اسلامی با زبان‌های متنوع و متناسب با مخاطبان

فنایی اشکوری با بیان این‌که این زبان لزوماً زبانی معین و واحد نیست، اظهار کرد: ما مخاطبانی با سلیقه‌های مختلف داریم که می‌توان برای مثال با عده‌ای از آنان با زبان هنر ارتباط برقرار کرد و عده‌ای دیگر کسانی هستند که با زبان آکادمیک و علمی باید با آن‌ها سخن گفت. بنابراین گاه مخاطب ما یک استاد دانشگاه است، زمانی یک نوجوان یا یک جوان و حتی یک کارگر است و ما باید بتوانیم پیام عرفانی خود را با زبان‌های متناسب با تنوعی که لازمه ارتباط با این مخاطبان گوناگون است، عرضه کنیم.

عرفان ناب اسلامی هم به دنیا توجه دارد و هم به آخرت، و ما معتقدیم که ثمره مستقیم و نقد این معنویت در همین دنیا آشکار می‌شود و هر چند آثار و برکات آن منحصر به دنیا نیست و غایت آن فلاح و رستگاری اخروی است، اما چنین نیست که ما در دنیا نتوانیم از آن استفاده کنیم. در واقع در عرفان اسلامی نیز آرامش، شاد زیستن، امیدواری و نگاه مثبت به عالم و آدم وجود دارد.

عقلانی و قابل عمل بودن از ویژگی‌های لازم برای عرفان اسلامی قابل ارائه در جهان امروز

وی رعایت چند نکته در عرضه آموزه‌های عرفانی به زبان قابل فهم را برای بشر امروز ضروری دانست و بیان کرد: یکی از این موارد عقلانیت است و باید مخاطب ما عقلانیت را در اندیشه‌ای که به او عرضه می‌کنیم، ببیند. به سخن دیگر ما باید مرز خود را با خرافات و با حرف‌های بی‌دلیل و سخنان افراطی و مبالغه‌آمیز روشن کنیم.

فنایی اشکوری قابل عمل بودن را ویژگی دیگری برای عرضه تعالیم عرفانی اسلامی در جهان امروز دانست و عنوان کرد: اگر عرفان را به گونه‌ای ارائه کنیم که مخاطب این نتیجه را بگیرد که پیمودن مسیر آن از عهده او بر نمی‌آید یا در هر قرن ممکن است یک نفر پیدا شود که بتواند به این مدارج و مراحل برسد، در این صورت نمی‌توان انتظار داشت که کاربرد چندانی برای عموم داشته باشد و بتوان آن را در زندگی افرادی که امروزه به دنبال نوعی معنویت هستند، تأثیرگذار شود.

این محقق و پژوهشگر ادامه داد: ما نباید بگوییم که یا باید به اوج قله عرفان رسید یا به طور کلی آن را کنار گذاشت و از آن محروم بود. باید عرفان را ذومراتب دید؛ به شکلی که طیف گسترده‌ای داشته باشد که هر کسی می‌تواند به مرتبه‌ای از آن برسد. علاوه بر این ما باید برای هر مرتبه و هر سطحی حرفی برای گفتن داشته باشیم و این حرف‌ها را با استفاده از زبان هنر، زبان رسانه، زبان آکادمیک و ابزارهای مختلف فرهنگی موجود منتقل کنیم و باید بدانیم که اگر به این سمت حرکت نکنیم، در میدان رقابت فکری و فرهنگی‌ای که امروز وجود دارد، عقب خواهیم ماند.

نگاه مثبت به انسان و جهان چیزی است که در عرفان اسلامی به بهترین نحو بیان شده و این نگاه از این قابلیت برخوردار است که با تعریف خود در سطوح مختلف، افراد را در سطوح گوناگون از برکات خود بهره‌مند سازد

در عرفان اسلامی نیز آرامش، شاد زیستن، امیدواری و نگاه مثبت به عالم و آدم وجود دارد

فناپی اشکوری یکی از نکات مهم و ضروری در این زمینه را توجه دادن به برکات رویکرد معنوی از منظری اسلامی عنوان کرد و گفت: عرفان‌های امروزی به خصوص نظام‌های شبه‌عرفانی نوظهور، بیشتر بر آثار و نتایج دنیوی معنویت تکیه می‌کنند و از اموری همچون رسیدن به آرامش، رسیدن به امید، شاد زیستن، احساس رضایت داشتن سخن می‌گویند و به ابعاد اخروی توجهی ندارند؛ چه این که اساساً اعتقادی نداشته باشند و چه این که با وجود اعتقاد به زندگی اخروی، آن را در حاشیه قرار دهند. اما گاهی احساس می‌شود که سنت عرفانی ما این‌گونه معرفی شده است که فقط به آخرت توجه دارد و فقط به درد آخرت می‌خورد و برای زندگی دنیا هیچ خاصیتی ندارد.

عضو هیئت علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره) در مورد اشتباه بودن چنین نگاهی در عرفان، بیان کرد: عرفان ناب اسلامی هم به دنیا توجه دارد و هم به آخرت و ما معتقدیم که ثمره مستقیم و نقد این معنویت در همین دنیا آشکار می‌شود و هر چند آثار و برکات آن منحصر به دنیا نیست و غایت آن فلاح و رستگاری اخروی است، اما چنین نیست که ما در دنیا نتوانیم از آن استفاده کنیم. در واقع در عرفان اسلامی نیز آرامش، شاد زیستن، امیدواری و نگاه مثبت به عالم و آدم وجود دارد.

وی افزود: هر چند در عرفان سنتی با توجه به منزوی بودن و فردگرا بودن عرفا، این نگاه گاه کم‌رنگ دیده می‌شود یا به دلیل تخصصی بودن و قرار داشتن برخی از معارف در میان حلقه‌ای محدود از افراد و خواص و مخالفت‌هایی که با عرفان صورت می‌گرفته است، این گونه نگاه گسترش نیافته یا اساساً آشکار نشده است، اما نگاه مثبت به انسان و جهان چیزی است که در عرفان اسلامی به بهترین نحو بیان شده و این نگاه از این قابلیت برخوردار است که با تعریف خود در سطوح مختلف، افراد را در سطوح گوناگون از برکات خود بهره‌مند سازد.